

Savanoriai sutvarkė totorių kapines Vinkšnupiuose

▲ | talką susirinko kelios dešimtys savanorių.

Autoriaus nuotr.

Andrius GRYGELAITIS

2021-iejį paskelbti Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais. Siekiant pagerbti šią tautą, Vinkšnupiuose (Bartninkų sen.) buvo tvarkomos senosios totorių kapinės.

Pagerbė indėlių

Šiais metais sukanka 700 metų nuo Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino sąjungos su totoriais sudarymo. Per visą šį laikotarpį totoriai paliko ryškų pėdsaką mūsų šalies istorijoje, dalyvavo visuose karuose ir sukilimuose, kovodami už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę. Seimui šiuos metus paskelbus Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metais, Kultūros paveldo departamento (KPD) atstovai ėmė planuoti įvairius renginius, kuriais būtų galima pagerbti šios tautos indėlių į mūsų šalies istoriją. Vienas iš sumanymų – senųjų totorių kapinių Vinkšnupiuose tvarkymas.

Praėjusios savaitės pabaigoje į šį istorinį objektą atvyko kelios dešimtys savanorių iš įvairių įstaigų bei organizacijų: Bartninkų seniūnijos bei Suvalkijos (Sūduvos) kultūros centro-muzejaus darbuotojai, Vilkaviškio ir Marijampolės šauliai, KPD Alytaus-Marijampolės teritorinio skyriaus atstovai. Prieš pradėdami darbus visi lankėsi Paežerių dvaro sodyboje, apžiūrėjo baigiamus tvarkyti senosios Bartninkų bažnyčios griuvėsius.

Po trumpų ekskursijų, nepaisydami ne itin palankaus oro, savanoriai griebėsi ty darbų, dėl kurių ir susirinko: senosiose Vinkšnupių totorių kapinėse grebė lapus, rinko nulūžusias medžių šakas bei įvairias šiukšles, valė samanomis apaugusius antkapius. Kad darbas neprailgtų, muziejinkė Elena Rupeikienė susirinkusiesiems surengė trumpą viktoriną apie totorių papročius bei tradicijas. Teisingai atsakiusiųjū laukė prizai. Vėliau, jau lankantis šalimais esančiame Vinkšnupių dvare, ji dar plačiau papasakojo apie šios tautos istoriją.

„Skaičiuojama, kad šiuo metu mūsų šalyje gyvena vos 2,5–3 tūkst. totorių.“

Vienodai svarbūs

KPD Alytaus-Marijampolės skyriaus patarėja Violeta Kasperavičiūtė pasakojo, kad iš pradžių buvo planuota tvarkyti ne tik Vinkšnupių, bet ir Alytaus rajono Raižių totorių kapines. Būtent Raižiuose nuo seno įsikūrusi gausiausia totorių bendruomenė Lietuvoje. Nors skaičiuojama, kad totorių mūsų šalyje šiuo metu gyvena vos 2,5–3 tūkst., tačiau didžiausia jų dalis yra būtent Alytaus rajone. Čia veikia ir vienintelė mūsų šalyje šios tautos mečetė.

Visgi planus tvarkyti ir kitoje savivaldy-

▲ 2008 m. pastatytas paminklas žymi, jog čia – senosios Lietuvos totorių kapinės.

bėje esančias kapines teko koreguoti, nes šiuo metu ten fiksuojami koronaviruso židiniai.

„Akivaizdu, kad Vinkšnupių totorių kapinės prižiūrimos ir tvarkomos ne vienus metus. Raižiuose situacija tikrai nėra tokia gera. Kultūros paveldo objektai, visų pirma, turi būti svarbūs pačiai bendruomenei. Tai – konkrečios vietos išskirtinumas bei istorija. Galbūt kai kur kitur paveldosauginiai objektai ir atrodo gražiau, tačiau visi jie – vienodai svarbūs“, – pabrėžė V. Kasperavičiūtė.

Tvarkomi kasmet

Muziejinkė E. Rupeikienė pasakojo, kad anksčiau apie mūsų rajone esančias totorių kapines mažai kas nežinojo. Jos buvo apleistos, apaugusios brūzgynais, o čia stovintys antkapiai – išvartyti. Maždaug 1967–1968 m. šias kapinais atrado tuometinėje Rasių aštuonmetėje mokykloje dirbęs pedagogas Sigitas Šileika. Jis ne tik sutvarkė šią teritoriją, bet ir surinko vietinių žmonių atsiminimus apie seniau Vinkšnupiuose gyvenusius totorius, nufotografavo visus kapinių paminklus.

Vėliau senosios totorių kapinės vėl buvo apleistos, kol dar kartą jas tvarkyti ėmėsi buvęs Bartninkų seniūnas Petras Čirvinkas.

„Petro Čirvinko iniciatyva iškirsti menkaverčiai medžiai bei krūmai, atstatyti ir nuvalyti seni paminklai. Buvęs seniūnas užmezgė glaudžius santykius su Raižių totorių bendruomene. Tą ryšį puoselėjame iki šių dienų. Dabar kasmet rengiame įvairias talkas bei akcijas, siekdami prižiūrėti tvarką šiose kapinėse“, – pasakojo dabartinė Bartninkų seniūnijos seniūnė Violeta Raulinaitenė.

Prie Vinkšnupiuose esančių kapinių priežiūros prisideda ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos atstovai. Čia jie 2008 m. atidengė tautiečių atminimui skirtą paminklą.

Slėpėsi būsimasis prezidentas

Nors šiandien Vinkšnupiuose totoriai jau negyvena, tačiau aštuonioliktame amžiuje čia buvo svarbiausias šios tautos centras visoje Užnemunėje, stovėjo didžiulė mečetė. Melstis į ją atvykdavo totoriai iš aplinkinių vietovių – Marijampolės, Kalvarijos bei Šakių.

Šalia mečetės buvo įkurtos ir kapinės. Paskutiniai totoriai jose palaidoti tarpukariu. Dvidešimto amžiaus pradžioje, pasikeitus gyvenimo sąlygoms, Vinkšnupiuose gyvenę totoriai ėmė parduoti savo nekilnojamąjį turtą ir kraustėsi gy-

▲ Vinkšnupių dvaras svarbus net trijų tautų: lietuvių, totorių ir lenkų – istorijai.

Andriaus GRYGELAIČIO nuotr.

venti į kitas Lietuvos ar Lenkijos teritorijas, kuriose buvo įsikūrusios gausenės tėvynainių bendruomenės.

Ne mažiau nei kapinėms ar anksčiau greta jų buvusi mečetė istorine prasme svarbus ir netoliese stovintis Vinkšnupių dvaras. Jis taip pat priskiriamas totorių palikimui. Šis pastatas svarbus ir kai-

myninės Lenkijos istorijai. Žinoma, kad 1939–1941 m. Vinkšnupių dvare slėpėsi būsimasis Lenkijos prezidentas Wojciech Jaruzelskis su šeima.

Projektą „Laisvės pamokos“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

